

แรงจูงใจและปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสาร ปัญหาหมอกควันและไฟป่าของผู้สื่อข่าวท้องถิ่น จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่

Motivation and Factors in Determining to Present the Smog
and Wildlife Problems of Local Newspaper Reporters in
Chiang Mai and Chiang Rai

ธวัชชัย ดวงไทย*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแรงจูงใจของสื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องหมอกควันและไฟป่าและ (2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องหมอกควันและไฟป่าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกลุ่มตัวอย่างสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ คือนักข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย สำหรับระเบียบวิธีวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนักข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย จำนวน 8 ท่าน

ผลการศึกษา พบว่า แรงจูงใจของผู้สื่อข่าวต่อการนำเสนอข่าวสารหมอกควันและไฟป่าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย มีดังนี้ (1) ความตระหนักในหน้าที่สื่อมวลชน (2) ความภาคภูมิใจต่อตนเอง (3) ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ (4) ความชื่นชมจากสังคมทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอเนื้อหาเรื่องปัญหาหมอกควันและไฟป่าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย มีดังนี้ (1) นโยบาย (2) องค์ประกอบของข่าว (3) ผู้อ่าน (4) ทัศนคติของบรรณาธิการ/เจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และ (5) ปัจจัยแวดล้อม

คำสำคัญ: หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น / แรงจูงใจ / ปัจจัย / หมอกควัน / ไฟป่า

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the motivation of the local newspaper reporters on the presentation of local newspaper contents on the issue of smog and wildfire, and 2) to study the motivation and factors in determining to present the smog and wildlife problems of local newspaper. The samples for this research were local newspaper

* อาจารย์ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารสื่อใหม่ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

reporters in Chiang Mai and Chiang Rai. The research was conducted using a qualitative method. The data was collected via in-depth interview of 8 local newspaper reporters in Chiang Mai and Chiang Rai.

The study showed the motivation of the local newspaper reporters in Chiang Mai and Chiang Rai on the presentation of the smog and wildfire problems as followed: (1) awareness in the duty of the mass media, (2) self-esteem, (3) responsibility in assigned duties, and (4) appreciation from the society. The factors in determining to present the smog and wildfire problems of local newspapers in Chiang Mai and Chiang Rai were as followed: (1) policy, (2) news components, (3) readers, (4) attitudes of local newspaper editors / owners, and (5) environmental factors.

Keywords: Local Newspapers / Motivation / Factors / Smog/Wildfire

บทนำ

“ห้ามเผาเชียงใหม่เริ่มวิกฤติ ...ค่า PM10 เริ่มพุ่งสูงต่อเนื่องสาเหตุจากการลักลอบเผาในพื้นที่” (เชียงใหม่นิวส์, 2560, น.1) “นายอำเภอเวียงเชียงรุ้งร่วมกิจกรรมเทศบาล...ได้ขอความร่วมมือในการงดเผาทุกชนิดอย่างเด็ดขาด” (เชียงรายนิวส์, 2559, น.13) จากการนำเสนอข่าวสารดังกล่าวทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงสถานการณ์หมอกควันและไฟป่าที่เกิดขึ้นทุกปีในเขตภาคเหนือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของทั้งสองจังหวัดได้แสดงบทบาทในการนำเสนอข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่าหลากหลายประเด็น เช่น การรายงานความเคลื่อนไหวของท้องถิ่นการยกย่องคุณความดีของบุคคลที่สร้างประโยชน์แก่ท้องถิ่นการปลุกกระตือรือร้นเพื่อการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นการเตือนสติแก่ผู้อ่านในท้องถิ่นให้เห็นถึงอันตราย (รัชชชัยดวงไทย, 2562) ด้วยพลังการสื่อสารของผู้สื่อข่าวท้องถิ่นที่ทำงานอย่างเข้มแข็งเพราะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคือ “ผลิตผล” หนึ่งที่เกิดขึ้นจากการผลิตที่มีแรงจูงใจมาจากความรักความต้องการมีส่วนร่วมในสังคมท้องถิ่นของตน (ยิ้มทรง ศรีพนาวงศา อ้างถึงใน เกรียงไกร ชัยชมภู, 2553) แต่การนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อมของไทยมักมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสารที่ยากลำบาก ดังเช่นที่ นายวันชัยตันติวิทยพิทักษ์ กล่าวว่า ข่าวสิ่งแวดล้อมมักไม่ถูกนำเสนอออกสู่สังคมต่างๆ ที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อผู้คนในวงกว้าง (Post-today, 2563)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจถึงแรงจูงใจของผู้สื่อข่าวท้องถิ่นในการนำเสนอข่าวสารหมอกควันและไฟป่าและปัจจัยที่ควบคุมการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าจากการทบทวนวรรณกรรมทั้งด้านทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ายังไม่มีการศึกษาในประเด็นนี้มาก่อนซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสื่อสารสิ่งแวดล้อมและการแสดงบทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่อการนำเสนอข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่า
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดแรงจูงใจ

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์(Maslow's Hierarchy of need)มนุษย์มีความต้องการไม่สิ้นสุดเมื่อความต้องการใดสำเร็จแล้วความต้องการอื่นจะเข้ามาแทนที่ ซึ่งมีลำดับขั้น คือขั้นที่1 ความต้องการทางร่างกายขั้นที่2 ความต้องการทางความมั่นคง/ปลอดภัยขั้นที่3 ความต้องการทางสังคมขั้นที่4 การยอมรับนับถือและขั้นที่ 5 การบรรลุความสำเร็จในชีวิต(Abraham Maslow, 1943 อ้างใน เนตรพัฒน์ยาวิราช, 2559)

ทฤษฎีอีอาร์จีของแอลเดอเฟอร์(E.R.G.Theory)บุคคลจะได้รับการกระตุ้นโดยความต้องการมากกว่าหนึ่งระดับและระดับความต้องการสามารถเปลี่ยนไปในระดับที่สูงขึ้นและต่ำลงได้เสมอซึ่งความแตกต่างนี้สอดคล้องกับความต้องการของมาสโลว์คือ 1)ความต้องการในการอยู่รอด 2)ความต้องการความสัมพันธ์และ 3)ความต้องการความเจริญก้าวหน้า (วิภาส ทองสุทธิ, 2552)

ทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคคิลแลนด์ (McClelland acquired need Theory)แมคคิลแลนด์กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการที่หลากหลายและสิ่งที่ต้องการในชีวิตอยู่เสมอ คือ1)ความสำเร็จ2)ความผูกพัน และ 3)อำนาจ(วิภาส ทองสุทธิ, 2552)

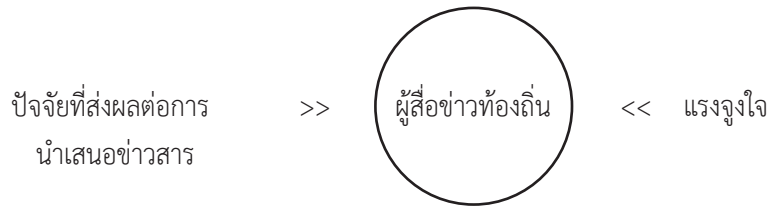
ทฤษฎีสองปัจจัย (Herzberg's Two Factor Theory)เฟรดเฮอร์ซเบิร์กกล่าวว่าปัจจัยในการทำงานเกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานและความไม่พึงพอใจในการทำงาน ซึ่งมีรายละเอียด ได้แก่1) ปัจจัยรักษา/ปัจจัยสุขภาพอนามัยและ 2)ปัจจัยการจูงใจ(วิภาส ทองสุทธิ, 2552)

แนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดเนื้อหาของหนังสือพิมพ์

ภาคภูมิ หรรณภา (2554) กล่าวว่าบรรณาธิการมีส่วนสำคัญต่อการคัดเลือกข่าวสารเพื่อนำเสนอสู่ผู้รับสาร ซึ่งการคัดเลือกข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์มีองค์ประกอบได้แก่ 1)ความสด 2)ผลกระทบกระเทือน 3) เรื่องที่ใกล้ตัว 4)บุคคลสำคัญหรือมีชื่อเสียง 5)ความขัดแย้ง 6)ความสะเทือนอารมณ์ 7)ความมีเงื่อนงำ 8)ความแปลกประหลาด 9)เพศ และ 10)ความก้าวหน้าทางวิชาการ ทางด้าน สุภัทรา ฐิติอมรพันธุ์(2553)กล่าวว่าปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหาหนังสือ

พิมพ์มีดังนี้	• นโยบายของหนังสือพิมพ์ • ปัจจัยทางด้านเวลา • ปัจจัยทางด้านธุรกิจ • ผู้อ่าน	• เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ • ทัศนคติของบรรณาธิการ/เจ้าของ และผู้เกี่ยวข้อง • ปัจจัยแวดล้อมและ
---------------	--	---

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 4 ท่าน และจังหวัดเชียงราย จำนวน 4 ท่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้วิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายซึ่งมีแนวคำถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

1. เงินเดือนเป็นแรงจูงใจในการเลือกนำเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านได้รับการยอมรับ/รางวัล/คำชมเชยจากบุคลากรภายในหรือภายนอกองค์กรสื่อมวลชนจากการเลือกนำเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าหรือไม่ อย่างไร
3. การนำเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าสร้างความภูมิใจในการทำงานหรือไม่ อย่างไร
4. การนำเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าทำให้ท่านประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร
5. ท่านเลือกนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าเพราะตระหนักในหน้าที่สื่อมวลชน/ความรับผิดชอบในงาน/งานที่ทำหาย/การยอมรับจากครอบครัว-สังคม/งานที่ทำให้ได้รับตำแหน่งสูงขึ้น
6. นโยบายองค์กรมีส่วนทำให้ข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าถูกนำเสนอหรือไม่ อย่างไร
7. ทักษะคติบรรณาธิการ/เจ้าของทำให้ข่าวหมอกควันและไฟป่าไม่ถูกนำเสนอหรือไม่ อย่างไร
8. ข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าทำให้หนังสือพิมพ์ขายดีหรือไม่ อย่างไร
9. ผู้อ่านเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าหรือไม่ อย่างไร
10. กระแสข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าเป็นสิ่งที่ต้องการของสังคมทำให้ถูกนำเสนอบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมากหรือไม่ อย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายระหว่างวันที่ 1 พฤศจิกายน 2559 - 30 เมษายน 2560 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดสถานการณ์หมอกควันและไฟป่า

การวิเคราะห์ข้อมูล

แรงจูงใจของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่/เชียงใหม่ต่อการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านแนวคิดเรื่องแรงจูงใจโดยใช้เกณฑ์วิเคราะห์ คือ

1. ความตระหนักในหน้าที่สื่อมวลชน พิจารณาจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำข่าวหมอกควันและไฟป่าจากสำนึกความเป็นนักสื่อสารมวลชน

2. ความภาคภูมิใจต่อตนเอง พิจารณาจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำข่าวหมอกควันและไฟป่าจากความภาคภูมิใจในตนเองที่ได้ทำข่าวหมอกควันและไฟป่า

3. ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย พิจารณาจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำข่าวหมอกควันและไฟป่าเนื่องจากเป็นงานที่ได้รับมอบหมาย

4. ความชื่นชมจากสังคม พิจารณาจากความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำข่าวหมอกควันและไฟป่าจากการได้รับความชื่นชมจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหน่วยงานของรัฐและเอกชน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่/เชียงใหม่ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดเนื้อหาหนังสือพิมพ์ผ่านเกณฑ์การวิเคราะห์ ดังนี้

1. นโยบาย พิจารณาจากการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าตามนโยบายขององค์กร

2. องค์ประกอบของข่าว พิจารณาจากการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าจากความเสียหายภัยพิบัติ ผลกระทบ ความเด่นของหมอกควันและไฟป่าที่เกิดขึ้น

3. ผู้อ่าน พิจารณาจากการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าตามความสนใจของผู้อ่าน

4. ทศนคติของบรรณาธิการ/เจ้าของพิจารณาจากการนำเสนอข่าวหมอกควันและไฟป่าตามที่บรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนและสังคม

5. ปัจจัยแวดล้อม พิจารณาจากการนำเสนอข่าวสารหมอกควันและไฟป่าจากกระแสข่าวหมอกควันและไฟป่าที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

แรงจูงใจของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และเชียงใหม่ต่อการนำเสนอข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่าผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1. ความตระหนักในหน้าที่สื่อมวลชนเป็นแรงจูงใจสำคัญต่อการนำเสนอข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่าเพื่อให้ประชาชนรับรู้เป็นอย่างมากดังที่ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นให้สัมภาษณ์ว่า

“เพราะเราเป็นสื่อมวลชน ...เราอยากรู้อะไรเราถามได้ทางนั้นก็จะตอบตรงๆ...เราเป็นสื่อเราก็ต้องนำเสนอให้ดีที่สุด” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“มันเป็นหน้าที่ของสื่ออยู่แล้วที่ต้องนำเสนอ ...เราได้นำเสนอไปให้ประชาชนเขาได้รับรู้รับทราบเรื่องปัญหาหมอกควัน” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 6, การสัมภาษณ์, 28 เมษายน 2560)

“ความตระหนักรับเพราะหมอกควันไฟป่าในภาคเหนือเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกปีและมีแนวโน้มว่าจะทวีความรุนแรงมากขึ้น”(ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 7, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

2. ความภาคภูมิใจต่อตนเองเป็นปัจจัยหนึ่งของแรงจูงใจต่อการปฏิบัติงานซึ่งการเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าได้สร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้สื่อข่าวอย่างมาก ดังที่ผู้สื่อข่าวให้สัมภาษณ์ว่า

“เราก็ได้แต่ความภาคภูมิใจของตัวเองว่าเราได้ช่วย เราได้ประสานทุกหน่วยงาน เราไปอธิบายให้เข้าใจว่ามันกระทบแค่ไหน” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 1, การสัมภาษณ์, 17 เมษายน 2560)

“บางทีเห็นข่าวเราดีแล้ว เราก็ปลื้มนะ มันก็วนกลับไปคิดตอนที่เราได้ไปลุยจริง ได้ทำข่าวมาให้เขาได้อ่านได้เห็นจริง” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“ภาคภูมิใจมันน่าภูมิใจว่าเรามีส่วนตามความจริงให้คนทั่วไปคนต่างถิ่นได้รับทราบความจริงเป็นอย่างไร้มันเลวร้ายไหม” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 4, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

3. ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ผู้สื่อข่าวเกิดแรงจูงใจเนื่องจากความรับผิดชอบต่อหน้าที่เป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการทำงานหนังสือพิมพ์ดังที่ผู้สื่อข่าวกล่าวว่า

“ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ใครหน้าที่มัน เพราะเราแบ่งงานกันแล้ว เป็นหน้าที่เป็นจิตอาสาของเรา” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“ทำด้วยหน้าที่นะ เพราะเราอยู่ในระดับหัวหน้า ซึ่งมันเป็นเรื่องสำคัญที่ซ้ำซากทุกปี มันควรให้ชาวบ้านหรือสังคมได้รู้ได้เห็น” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 8, การสัมภาษณ์, 27 เมษายน 2560)

4. ความชื่นชมจากสังคมเป็นแรงจูงใจหนึ่งในการทำงานของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเนื่องจากการทำข่าวปัญหาหมอกควันไฟป่าเป็นงานที่หนักและเหนื่อย ดังที่ผู้สื่อข่าวให้สัมภาษณ์ว่า

“ที่ผ่านมาสรุปรงานในการทำงานไฟป่าเขาก็ฝากขอบคุณสื่อมวลชนและหน่วยงานต่างๆ สื่อมวลชนที่ช่วยกันกระจายข่าว” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“เรามีความภาคภูมิใจที่ได้รับเกียรติเป็นหลักฐานในการชี้แจงความจริงต่อสาธารณชนให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เขาได้รับผลกระทบ” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 4, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

“รัฐเขาก็ขอบคุณสื่อทุกครั้งที่มีการแถลงข่าวไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ โทร...ถ้าขาดสื่อประชาสัมพันธ์ก็คงไปไม่ได้กว้างไม่ไกล” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 6, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่าในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

1. นโยบายขององค์กรหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่มุ่งนำเสนอข่าวภายในท้องถิ่น ซึ่งปัญหาหมอกควันและไฟป่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนมาช้านานดังที่ผู้สื่อข่าวกล่าวว่า

“นี่เป็นนโยบายของเราอยู่แล้วอะไรที่เป็นผลกระทบต่อประชาชนเราก็จะนำเสนอเพื่อให้ได้รับรู้” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 3, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560)

“นำเสนอข่าวเกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นหลักทุกอย่าง...ที่มีผลกระทบกับสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี นี่คือหลักๆ ที่นำเสนอ” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 4, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

“ได้รับรางวัลด้านจริยธรรมและสิ่งแวดล้อมมันเหมือนอะไรที่ค้าค่อ คุณจะต้องมีอัตลักษณ์ ตรงนั้นตลอดเวลา” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 8, การสัมภาษณ์, 27 เมษายน 2560)

2. องค์ประกอบข่าวเป็นสิ่งที่ทำให้ข่าวถูกเลือกนำเสนอในหนังสือพิมพ์ โดยข่าวหมอกควันและไฟป่ามีองค์ประกอบของข่าวที่สำคัญ เช่น ความเสียหายภัยพิบัติ ดังที่ผู้สื่อข่าวกล่าวว่า

“มันเป็นผลกระทบกับประชาชนทั่วไปไม่ว่าจะด้านอนามัย สุขภาพ ควันพวกนี้มันจะเข้าไปทำลายร่างกาย” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 1, การสัมภาษณ์, 17 เมษายน 2560)

“วันนี้เกิดไฟป่าขึ้นมาเกิดความเสียหายจนลุกลามไปถึงวัด โรงเรียน ชุมชน เพราะว่าคนเผาคนเดียว...1 คนเผา100 คน ดับ มันยากมาก...เป็นปัญหาที่กระทบต่อประชากรนักท่องเที่ยวผู้มาพักในเชียงใหม่” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 3, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560)

“เชียงรายถือว่าปัญหาหมอกควันไฟป่าติดอันดับต้นๆ...ในปีที่ผ่านมาปัญหาหมอกควันไฟป่าค่อนข้างจะรุนแรง มันไม่ได้เกิดจากภัยธรรมชาติอย่างเดียวแต่มันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ด้วย” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 5, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

อีกทั้ง ด้านความสำคัญหรือความเด่นนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวสาร เช่น “โรงพยาบาลจะแถลงข่าวเรื่องค่า PM ...เราก็ต้องมาลงให้ ถ้าข่าวใหม่ๆ แรกๆ มันเด่น เราก็ต้องลงหน้า 1 แต่รูปกิจกรรมมีตลอด” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“เราจะตระหนักตอนเข้าร้อนแล้ว เริ่มมีการเผาเกิดขึ้น ช่วงนี้เราต้องเน้น” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 3, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560)

3. ผู้อ่านเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดทิศทางการนำเสนอข่าวสารผู้อ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงเป็นปัจจัยในการกำหนดเนื้อหาข่าวสารเรื่องหมอกควันและไฟป่า ดังที่ผู้สื่อข่าวกล่าวว่า

“มีผล เพราะส่วนใหญ่นักในท้องถิ่นจะอ่านเยอะ และคนต่างจังหวัดก็อ่านเยอะ” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“เราคิดว่าคนอ่านให้ความสนใจมากกว่า ตื่นเช้าวันนี้ทำไมขมุกขมัวเต็มไปหมด เพราะอะไร... แล้วเราก็อ้างให้เขาทราบ” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 3, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560)

“ผู้ที่ทำหนังสือพิมพ์ก็ต้องตั้งคำถามอยู่ในใจเสมอว่าข่าวนี้ทำให้ประชาชนต้องรู้... เป็นเรื่องที่กระทบต่อการดำเนินชีวิตของเขาไหม” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 5, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

4. ทศนคติของบรรณาธิการ/เจ้าของหนังสือพิมพ์มีผลต่อการตัดสินใจเลือกนำเสนอข่าวสารหมอกควันและไฟป่าบนหน้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดังที่ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ให้สัมภาษณ์ว่า

“เราติดตามมาตลอดทุกปีเพื่อให้ประชาชนให้ความร่วมมือในการป้องกันไม่ว่าจะหยุดการเผา... เรามุ่งเน้นมาตลอด” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 1, การสัมภาษณ์, 17 เมษายน 2560)

“เราเน้นหน้า 1 ว่าผลกระทบคืออะไรมันเป็นความรับผิดชอบต่อสังคม... มีเจ้าหน้าที่เสียชีวิตจากกิ่งไม้ตกใส่... นี่คือผลของคุณ” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 3, การสัมภาษณ์, 7 เมษายน 2560)

“หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่บรรณาธิการเป็นเจ้าของ... เราตัดสินใจลงข่าวเองได้เลยข่าวที่เป็นผลกระทบเราต้องนำเสนอ” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 5, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

5. ปัจจัยแวดล้อมหนังสือพิมพ์จะนำเสนอข่าวที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ในขณะนั้น เนื่องจากผู้อ่านมีความสนใจข่าวสารหมอกควันและไฟป่าจึงถูกนำเสนอจำนวนมากดังที่ผู้สื่อข่าวกล่าวว่า

“ถ้ามันเป็นกระแสในช่วงนั้นเราก็ต้องติดตามก็เหมือนช่วงเทศกาลเราก็ต้องมีข่าวให้คนอื่นได้รับรู้... ข่าวไหนดีกับประชาชนต้องตาม” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 2, การสัมภาษณ์, 10 เมษายน 2560)

“ข่าวทุกข่าวที่มีคนสนใจ ถ้าเป็นข่าวดังมีคนติดตามตลอด ฉะนั้น เราต้องตามกระแสถ้าเราสวนกระแสคนก็ไม่อ่าน” (ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นท่านที่ 6, การสัมภาษณ์, 30 เมษายน 2560)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย พบว่า แรงจูงใจของผู้สื่อข่าวท้องถิ่นทั้งสองจังหวัดต่อการนำเสนอข่าวสารปัญหาหมอกควันและไฟป่ามี ดังนี้ 1) ความตระหนักในหน้าที่สื่อมวลชน 2) ความภาคภูมิใจต่อตนเอง 3) ความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และ 4) ความชื่นชมจากสังคม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ทำให้ข่าวหมอกควันและไฟป่าปรากฏบนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร คำบุญวัฒน์

และสุนิดา ศิวปฐมชัย(2552) ที่ศึกษาแรงจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของสื่อมวลชนท้องถิ่น จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่าแรงจูงใจสำคัญในการทำงานคือ เป็นงานที่ทำเพื่อชุมชนและสังคม มีอิสระในการทำงาน สร้างความภูมิใจให้ตนเองและครอบครัว และเป็นช่องทางในการเข้าถึงผู้อื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชชัย ดวงไทย (2558) ที่ศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการนำเสนอข่าว การพนันฟุตบอล ที่ค้นพบว่าผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์มีแรงจูงใจต่อการนำเสนอข่าวการพนันฟุตบอลจาก (1) ความตระหนักในหน้าที่สื่อมวลชน (2) ความภาคภูมิใจให้กับตนเอง และ (3) ความรับผิดชอบในหน้าที่ และสอดคล้องกับทฤษฎีอิอาร์จีของแอลเดอเฟอร์ ที่กล่าวว่าแรงจูงใจของมนุษย์ประกอบด้วย

- ความต้องการในการอยู่รอด
- ความต้องการความสัมพันธ์

• ความต้องการความเจริญก้าวหน้า และทฤษฎีแรงจูงใจไฟสัสมฤทธิของแมคลีแลนด์ ที่กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการ 3 สิ่งในชีวิต ได้แก่ (1) ความสำเร็จ (2) ความผูกพัน และ (3) อำนาจ (วิภาส ทองสุทธิ, 2552) และทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ ที่กล่าวว่ามนุษย์มีความต้องการจากต่ำสุดไปสูงสุด คือ ขั้นที่ 1 ความต้องการทางร่างกาย ขั้นที่ 2 ความต้องการทางความมั่นคงและปลอดภัย ขั้นที่ 3 ความต้องการทางสังคม ขั้นที่ 4 การยอมรับนับถือ และขั้นที่ 5 ความสำเร็จสูงสุดในชีวิต (Abraham Maslow, 1943 อ้างใน เนตรพัฒน์ฉายาวิราช, 2559)

ทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเสนอข่าวปัญหาหมอกควันและไฟป่าของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงรายและจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ (1) นโยบาย (2) องค์ประกอบของข่าว (3) ผู้อ่าน (4) ทศนคติของบรรณาธิการหรือเจ้าของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น และ (5) ปัจจัยแวดล้อมซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อการนำเสนอข่าวเรื่องหมอกควันและไฟป่าบนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ มหิทธิรุกข์ (2546) ที่ศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการนำเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วยงานของรัฐผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่กำหนดการทำงานข่าว ได้แก่ กองบรรณาธิการข่าว นายทุนเจ้าของหนังสือพิมพ์ เนื้อที่และระยะเวลาในการทำงาน หลักจรรยาบรรณวิชาชีพ อิทธิพลทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมข้อจำกัดด้านกฎหมาย รายได้จากโฆษณา คู่แข่งทางการตลาด และความสนใจของผู้อ่าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา สุวรรณชัยศักดิ์ (2545) ที่ศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ในการส่งเสริมการศึกษานโยบายการศึกษาและความคาดหวังของสังคมซึ่งพบว่าปัจจัยที่กำหนดบทบาทการนำเสนอข่าวสาร ได้แก่ นโยบายองค์กร ประเด็นข่าวของนักข่าวและผู้อ่านและสอดคล้องกับการวิจัยของการุณย์ มิถม (2539) ที่ศึกษาการคัดเลือกข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย: ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยรัฐกับหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ผลการศึกษา พบว่าความสำคัญของข่าวและความน่าสนใจของข่าวมีอิทธิพลต่อการนำเสนอข่าวหน้าหนึ่ง อีกทั้งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ที่ประกอบด้วย (1) ความสด (2) ผลกระทบกระเทือน (3) เรื่องที่ใกล้ตัว (4) บุคคลสำคัญหรือมีชื่อเสียง (5) ความขัดแย้ง (6) ความสะเทือนอารมณ์ (7) ความมีเงื่อนไข (8) ความแปลกประหลาด (9) เพศ และ (10) ความก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ (ภาคภูมิ วรรณภา, 2554)

ข้อเสนอแนะ

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรแสดงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนโดยเฉพาะการนำเสนอข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้อ่านในท้องถิ่นนั้น ๆ อีกทั้ง ควรมีองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนท้องถิ่นเพื่อปกป้องการทำงานผู้สื่อข่าวท้องถิ่นและควรมีแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นคงอยู่เพื่อเป็นแหล่งงานแก่ผู้สื่อข่าวท้องถิ่นและผู้อ่าน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกรียงไกร ชัยชมภู. (2553). บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นภาคเหนือตอนบนในการเสริมสร้าง
ธรรมาภิบาลของการปกครองท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ดวงพร คำคุณวัฒน์ และสุนิดา ศิวปฐมชัย. (2552). แรงจูงใจและปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติ
งานของสื่อมวลชนท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม. วารสารภาษาและวัฒนธรรม, 28(2),
25-39.

ธวัชชัย ดวงไทย. (2561). บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการนำเสนอข่าวการพนันฟุตบอล.
วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 113(2), 193-218.

_____. (2562). บทบาทหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ต่อการนำ
เสนอข่าวปัญหาหมอกควัน. รายงานการประชุม การประชุมวิชาการระดับชาติ
ครั้งที่ 4 ประจำปี 2562 วันที่ 6 กันยายน 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
(หน้า 340-351). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.

นายอำเภอเวียงเชียงรุ้งร่วมกิจกรรมเทศบาล ...ได้ขอความร่วมมือในการงดเผาทุกชนิด
อย่างเด็ดขาด. (2560, เมษายน). เชียงรายนิวส์, หน้า 13.

นิตา สุวรรณชัยศักดิ์. (2550). บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการส่งเสริมการศึกษาตามแนว
นโยบายปฏิรูปและคาดหวังของสังคม. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะ
นิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เนตรพัฒน์ ยาวีราช. (2559). การจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลกรุ๊ป.

ภาคภูมิ วรรณภา. (2554). การเขียนข่าวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ทีคิวพี.

วิภาส ทองสุทธิ. (2552). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: อินทภาษ.

สุภัทรา ฐิตอมรพันธุ์. (2553). ประมวลองค์ความรู้ด้านองค์ประกอบการสื่อสารจากวิทยา
นิพนธ์ ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี
การศึกษา 2534-2550. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ห้ามเผาเชียงใหม่เริ่มวิกฤติ ...ค่า PM10 เริ่มพุ่งสูงต่อเนื่องสาเหตุจากการลักลอบเผาใน
พื้นที่. (2560, 29 เมษายน). เชียงใหม่นิวส์, หน้า 1.

อมรรัตน์ มหิทธิรุกข์. (2546). บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการเสนอข่าวคอร์รัปชันในหน่วย
งานของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ระบบออนไลน์

การุณย์ มีถม. (2539). การคัดเลือกข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย : ศึกษา
เปรียบเทียบ ระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยรัฐกับหนังสือพิมพ์เดลินิวส์. เข้าถึงได้จาก
http://www.tnrr.in.th/2558/?page=result_search&record_id=323846
Posttoday. (2555). ชมรมนักข่าวสิ่งแวดล้อมเลือกกก.ชุดใหม่. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/social/general/188143>